

EL CONTE DE LES GITANES

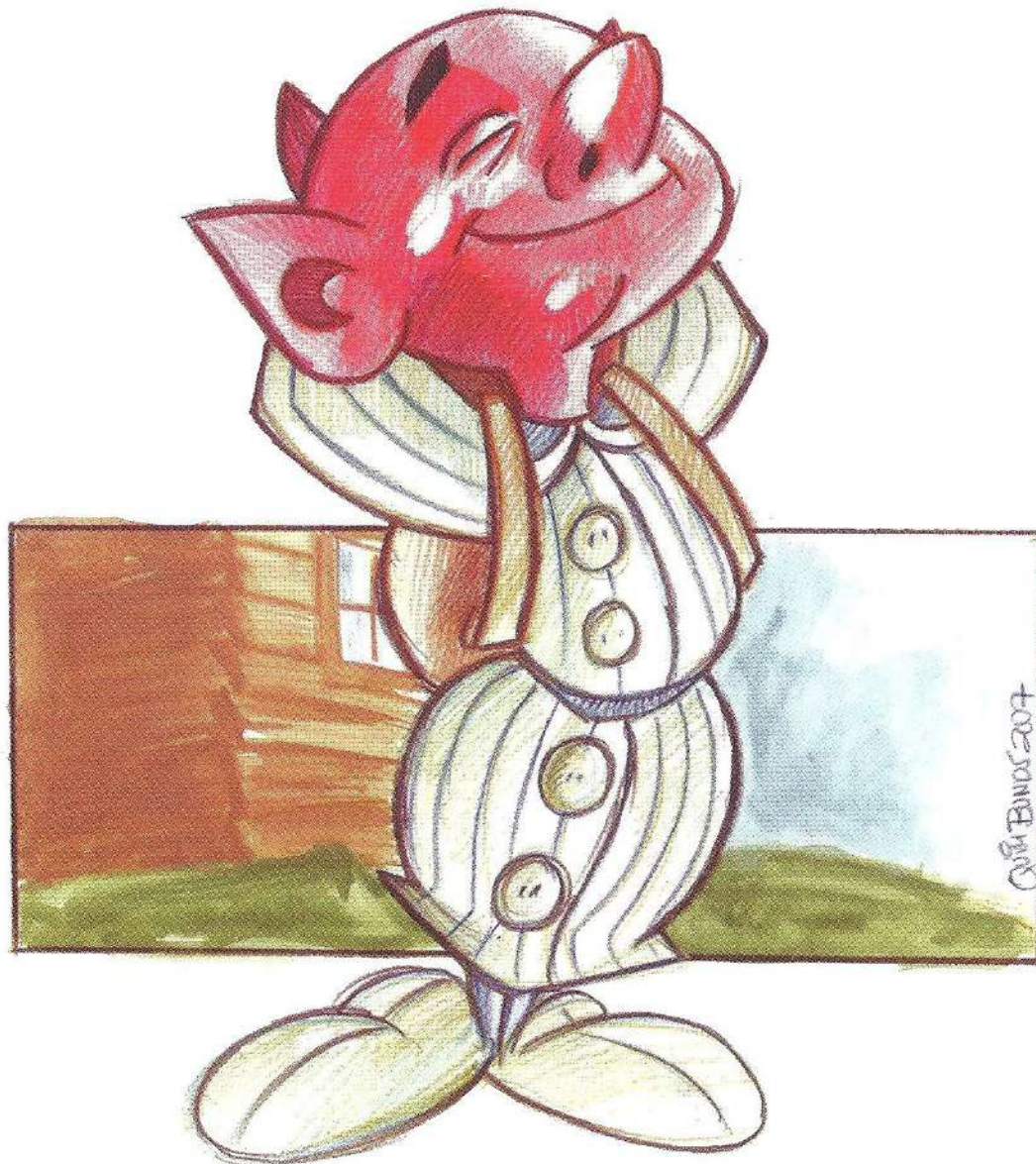

EL CONTE DE LES GITANES

Text de David Bricollé
Il·lustracions de Quim Bundó

1

La frescor ombrívola del portal de casa va confortar el Nen, fins al punt que va respirar fons com volent-ne arrebregar tot l'aire. La primavera havia decidit fer-se sentir aquell migdia i el sol ja resplendia amb força. El gegantó havia tornat de l'escola amb pas decidit. L'esperaven per dinar i s'havia encantat més del compte jugant amb els seus amics. Però quan ja anava a entrar a casa, va sentir un terrabastall que el va fer aturar. Venia de la porta del costat, on vivien els gegants grans, els barons de Castellet, Marià i Paula. El Nen se'n va estranyar, allò no era gens habitual. A casa dels barons sempre hi regnava la calma, tan senyors com eren. Va acostar una orella a la porta i va sentir com uns gemecs apagats, un plor contingut.

-Què passa, què fas?

El Nen va fer un salt d'espant.

-Vatua, germaneta! M'has donat un ensurt que gairebé caic de cul. D'on surts?

-De l'escola, com tu, però com que jo no m'encanto a jugar ja fa estona que sóc a casa. T'he vist arribar des de dalt del balcó. Estava penjant el mantó de les gitanes, que només falten dos dies per a la ballada... I tu, que fas amorrat

a la porta dels barons? –va demanar la gegantona mentre tancava el portal de casa perquè la frescor no se n'escapés.

–Doncs, la veritat, no ho sé. Però em sembla que hi ha un cert trasbals a casa del Marià i la Paula...

El Nen va tornar a acostar l'orella a la porta. Continuava sentint-se aquella remor de gemecs profunds i un xiuxiueig de veus, però no acabava de treure'n res de clar. El gegantó es repenjava cada cop més, intentant sentir alguna cosa. De sobte, va notar com la porta li marxava de la galta i ell perdia l'equilibri. Tan llarg com era, va quedar ben estirat a terra. Va alçar el cap i la seva mirada es va creuar amb la del gegant baró, amb les celles arrufades, entre sorprès i malhumorat. La baronessa, asseguda al seu costat, es va treure la mà de la cara i també es va mirar el Nen, sobtada, mentre dues llàgrimes acabaven de recórrer-li les galtes.

–Què carai hi fas tu aquí, dimoniet? Què tafanejaves? –va interrogar el gegant Marià al Nen, amb una veu greu i endurida.

–Perdoneu-me senyor, no us volíem pas molestar, ni jo ni la meva germana. Però hem

sentit com uns plors i ens pensàvem que potser els passava alguna cosa... –va respondre com va poder el Nen, amb paraules tremoloses.

–Doncs mira, sí que passa. Fa dos dies que va marxar el Mixet, el gat de la baronessa, i no ha tornat. És un gat molt falder i gairebé mai no surt de casa. Però l'altre dia va perseguir un ratolí per sota la porta i ja no l'hem vist més. Segur que s'ha perdut i no sap com tornar. I el que és pitjor, demà passat hi ha la ballada de gitanes i nosaltres hem de fer el nostre vals al mig de la plaça. Però la Paula està tan trista i afectada sense el Mixet, que diu que no vol pas ni sentir-ne a parlar, de sortir a ballar.

–No es preocupin, senyors barons, la meva germaneta i jo els ajudarem. Buscarem el gat i el trobarem.

–No ho sé pas. Us ho agraeixo, però Sant Vicenç és molt gran i vosaltres dos sols no el trobareu –va respondre en Marià, amb veu més conciliadora.

–No ho farem pas sols –va dir la Nena, traient el cap per la porta. Ens ajudaran tots els nostres amics, els nens i nenes de l'escola.

–Sí, si us plau, torneu-me el Mixet –va suplicar la Paula.

A les 5 en punt de la tarda, a la sortida de l'escola, els gegantons dimoniets eren a la plaça envoltats d'una trentena de nens i nenes, amics seus, que havien anat convenent perquè els ajudessin.

–Escolteu-me bé –va començar a explicar la gegantona, després de demanar silenci. Ens heu d'ajudar a trobar el gatet dels gegants. Ja sabeu com és: marró i pelut, amb els ulls blaus i un collar de vellut. L'hem de trobar com sigui, perquè, si no, la baronessa no sortirà a dansar diumenge a la plaça en el ball de gitanes popular.

–El ball de gitanes? I què carai és això? –va demanar el Pol, un dels nens que feien rotllana al voltant dels gegantons.

–No coneixes el ball de gitanes! –va exclamar la Nena. Doncs no saps el que et perds. És una ballada tradicional. La plaça de l'Ajuntament s'omple de dansaires. N'hi ha desenes. Què dic jo, desenes! Centenars, són centenars! Cada colla amb els seus vestits, tots magnífics. Quan tots són a la plaça sembla un mosaic de colors. Dels

balcons pengen domassos, i els gegants entren a la plaça solemnes i elegants, i hi fan el seu ball. I després arriba l'esclat. Les parelles, una per una, entren al ritme del galop, i a la plaça no hi cap ni una agulla.

–Mireu, si tot és tan bonic, jo també vull ballar-les, aquestes gitanes –va deixar anar la Gisela, una altra amiga de l'escola.

–Bé, ja en parlarem. Mirarem què hi podem fer. Però ara, el més important és trobar el Mixet. Si no, no hi haurà ni ball de gegants, ni ball de gitanes, ni res que s'hi assembli. Ens voleu ajudar, doncs? –va preguntar el gegantó.

–Síiiii –li van respondre tots com una sola veu.

–Doncs vinga, farem el següent. Ens repartirem per tot el poble. No pareu de mirar cap a les teulades i en tots els racons i raconets. Ens retrobarem d'aquí a dues hores, a veure si algú ha vist el gat. Que hi hagi sort –va desitjar la Nena.

El sol ja feia hores que descrivia el camí de baixada, però encara els quedava una estona de claror, quan els gegantons es van retrobar davant

5

de l'escola amb una desena d'amics. Hi havia desànim i cansament, perquè durant dues hores no havien parat de caminar pels carrers del poble observant atentament a dreta i esquerra, a dalt i a baix, rere els arbres i sota els contenidors. Per tot arreu. Però res, no hi havia hagut sort. Encara faltaven, però, força nens i nenes que havien participat en la recerca. D'un en un i de dos en dos anaven arribant i ja de lluny feien que no amb el cap. De sobte, però, van sentir uns crits que venien de la plaça enllà. Eren la Laia i el Marc, dos germans que movien els braços d'una banda a l'altra mentre corrien cap a la porta de l'escola. I davant, el Pelut, un gos d'atura que sempre els acompanyava.

–L'hem vist! L'hem vist! L'hem trobat! –van sentir que deien a mesura que s'hi apropaven.

–El gat! Heu trobat el Mixet? On és? On l'heu vist? –va preguntar de seguida la Nena.

–Al passeig, és al passeig, l'hem trobat dalt d'un arbre –va respondre la Laia tan bon punt va recuperar l'alè. De fet, ha estat el gos el qui l'ha trobat. Feia prop de dues hores que voltàvem i no havíem vist el Mixet enlloc. Llavors hem pensat que si anàvem a buscar el Pelut potser

tindríem més sort. Ja sabeu que ells dos es porten com gat i gos, no es poden veure. No ha trigat ni cinc minuts a olorar-lo i escridassar-lo.

–I on teniu el Mixet? –van demanar tots alhora.

–No l'hem pogut agafar. Està ajagut dalt d'una branca alta. No para de miolar, però no sap què fer. I com que el Pelut li ha bordat ara no hi ha qui el faci baixar.

–Anem-hi corrents, a veure què podem fer –va exclamar el gegantó.

Amb quatre gambades es van plantar al passeig, just sota l'arbre que els havien indicat el Marc i la Laia. Efectivament, el Mixet era allà, atordit i desorientat. El van cridar una i altra vegada, però no hi havia manera que baixés. El Nen va estirar tant com va poder els seus braços llarguíssims, però el gatet era tan amunt que no hi arribava ni de bon tros.

–Haurem de buscar alguna solució –va concloure el gegantó.

–Tinc una idea –va exclamar el Biel. Vosaltres, gegantons, podeu fer-lo baixar.

–No sé com! Ja ho he provat i no hi arribo pas

-va respondre el Nen.

-Si una cosa sabeu fer molt bé és ballar i donar voltes, a les cercaviles sempre ho feu -va continuar el Biel. Volteu tan ràpid com pugueu amb els vostres braços enormes ben estesos, com si fóssiu un molí. Amb la ventada que fareu, segur que saltarà.

-Vinga, doncs, provem-ho va dir la Nena.

Els dos gegantons van començar a donar voltes sobre si mateixos, sota l'arbre, l'un al costat de l'altre. Cada cop més i més de pressa, sense parar. Des del terra es va començar a alçar un aire invisible, però que feia giravoltar les fulles i tremolar les branques. El Mixet va començar a sentir les batzegades d'aquella ventolera sobtada. El pèl se li va aixecar, i el gat es va tensar sobre la branca amb les ungles esmolades buscant amb força on agafar-se. Esgarrapant desesperadament l'escorça d'aquell plataner, va mantenir l'equilibri com va poder, mentre el Nen i la Nena afluixaven la marxa, mig atordits de tan giravoltar.

-Res, no ha servit de res.

El gat no baixa i jo no sé ni on sóc -va exclamar el Nen mentre es repenjava a l'arbre per no

caure, de marejat com estava.

-I ara què fem? -va demanar l'Oriol.

-I si li tirem un roc? -va proposar el Robert.

-Apa, ximple! Què no ho veus que el podem deixar estabornit? -va respondre la Laia.

-Tinc una altra idea. Si més no, ho provarem, perquè no hi tenim res a perdre -va cridar la gegantona, mentre acabava de recuperar l'alè, després de tant esforç. Al Mixet li encanta la música, sobretot el so de gralles i tambors. Sempre que sonen la geganta balla amb ell estirat sobre el seu braç, dolçament. Farem venir uns quants nens i nenes que saben tocar-los, i a veure si tenim sort...

No havia passat ni mitja hora i sota l'arbre ja hi havia una quinzena de nens i nenes amb les gralles afinades i la bufera a punt, i uns altres amb tambors penjats de les espatlles. Van tocar una cançó i va semblar que el gat se'ls mirava amb enyorança. Van interpretar la segona i el Mixet va alçar la cua com volent atrapar aquella tonada. A la tercera, va fer mitja volta sobre la branca i, a poc a poc, va anar intentant baixar,

com qui tempteja el terreny. Però, falder com era, no li acabava de trobar la mida a l'escorça d'aquell arbre. Finalment, va anar arrapant-se lentament, tronc avall, fins a trepitjar terra ferma. Llavors, tots els músics van agrupar-se i, sense deixar de tocar, van emprendre una curiosa cercavila, amb un gatet amansit que retrobava el camí de casa.

Quan van arribar a la llar dels gegants la Paula va fer un crit d'alegria i al Mixet li va faltar temps per pujar, tot i l'alçada, als braços de la geganta amb dos àgils saltirons.

-Gràcies, moltes gràcies. Tots plegats m'heu tornat l'alegria que em faltava aquests dies. No sé com us ho puc pagar -va dir la baronessa.

-Ehem, ehem, ehem! -es va sentir dels fons del grup d'infants que havia pres part en la recerca. Jo no voldria ser massa agosarada, però tant sentir parlar de les gitanes m'han entrat unes ganes boges de ballar-les. No demano pas gran cosa -va reclamar la Gisela.

-Doncs a mi també m'agradaria.

-I a mi.

-I jo tampoc no m'ho vull perdre.

7

–I jo encara menys –van començar a exclamar la resta de companys.

–Home, parlaré amb el Lluís, de l’Esbart. És ell qui n’ensenya –va respondre la geganta. Però no sé pas què hi podrà fer. Els dansaires ja fa setmanes que n’aprenen. De fet, aquest vespre fan el darrer assaig i la ballada és d’aquí a dos dies.

–Som-hi, anem a veure’ls de seguida, que si han d’aprendre tantes coses no poden perdre més temps –va concloure el dimoniet gegantó.

Ja de fosc la comitiva de nens i nenes era al lloc convingut, on es preparava el darrer assaig de gitanes. La Paula va explicar al Lluís el que havia passat i li va demanar que fes un lloc a aquells infants en la ballada.

–Home, que voleu que us digui. Jo no sé que aprendran d’avui a diumenge aquesta colla. No hi han participat mai, no han assajat i no coneixen cap dels balls. Ni el galop, ni el xotis, ni les catxutxes, ni les contradanses, ni la jota, ni el vals-jota. I tampoc no tenen cap roba com a colla de dansaires... –va respondre el Lluís, sorprès per la proposta.

–Fes que puguin entrar a la plaça, no cal que aprenguin tot el ball, potser només un trosset per satisfer el seu desig –va intercedir la dimonieta gegantona.

–Té raó, Lluís –va afegir una de les balladores de gitanes, que havia escoltat la conversa. És una alegria tenir tots aquests nens i nenes volent participar de la gran ballada. De fet, les gitanes les fem entre tots. I cadascun dels que entrem a la plaça hi posem el nostre granet de sorra. Si el que els sobra és il·lusió, bé que aprendran a ballar el que els ensenjem.

–D’acord, teniu raó! No cal que facin tota la ballada. De veritat que us fa il·lusió? –va preguntar el Lluís

–Síiiiiiiii –van respondre tots els nens i nenes alhora.

–Doncs fareu un galop d’entrada i sentireu el que és el caliu de la plaça.

–Vinga, posem-nos-hi, que no podem perdre temps –va deixar anar la Gisela amb un esclat d’alegria.

–Els centenars de balladors que assajaven van formar una gran rotllana, i uns quants van agafar

cadascun dels nens i nenes de parella per ensenyar-los el galop d'entrada.

Aquell vespre aquella colla d'infants va assajar una i altra vegada, talment com si ja fossin al mig de la plaça. Agafats de dos en dos, amb els braços ben amunt movent-los compassadament mentre saltironejaven i fent voleiar mocadors com qui saluda tothom que passa. Gairebé sense adonar-se'n, al cap de poc ja seguien perfectament el ritme de la música i, de sobte, van observar que eren el cap d'una inacabable corrua de parelles de dansaires, que els seguia a tot arreu on anaven. Així s'hi van passar dues hores, que no hi havia qui els aturava.

Quan les cames ja gairebé no els aguantaven de cansats com estaven, el Lluís s'hi va acostar i els va dir aquestes paraules: 'No hi ha dubte que esteu a punt i que us heu fet ben mereixedors d'entrar a ballar a la plaça. I ens heu fet recordar a tots els que som aquí que, per fer vives les gitanes, més important que la destresa, és dur-les al cor i tenir tota la il·lusió per ballar-les. Com la d'aquells picapedrers vinguts de Caldes de Montbui, que el 1907 ens van deixar en herència aquesta ballada. Sigueu benvinguts,

doncs, nens i nenes, que ja sou colla de les gitanes'.

El local on assajaven es va omplir amb un aplaudiment llarg i sonor, que era de fet una benvinguda de tots els balladors a aquell grup d'infants que s'hi incorporava. Però, de sobte, quan la picada de mans ja callava, es va sentir una veu que exclamava.

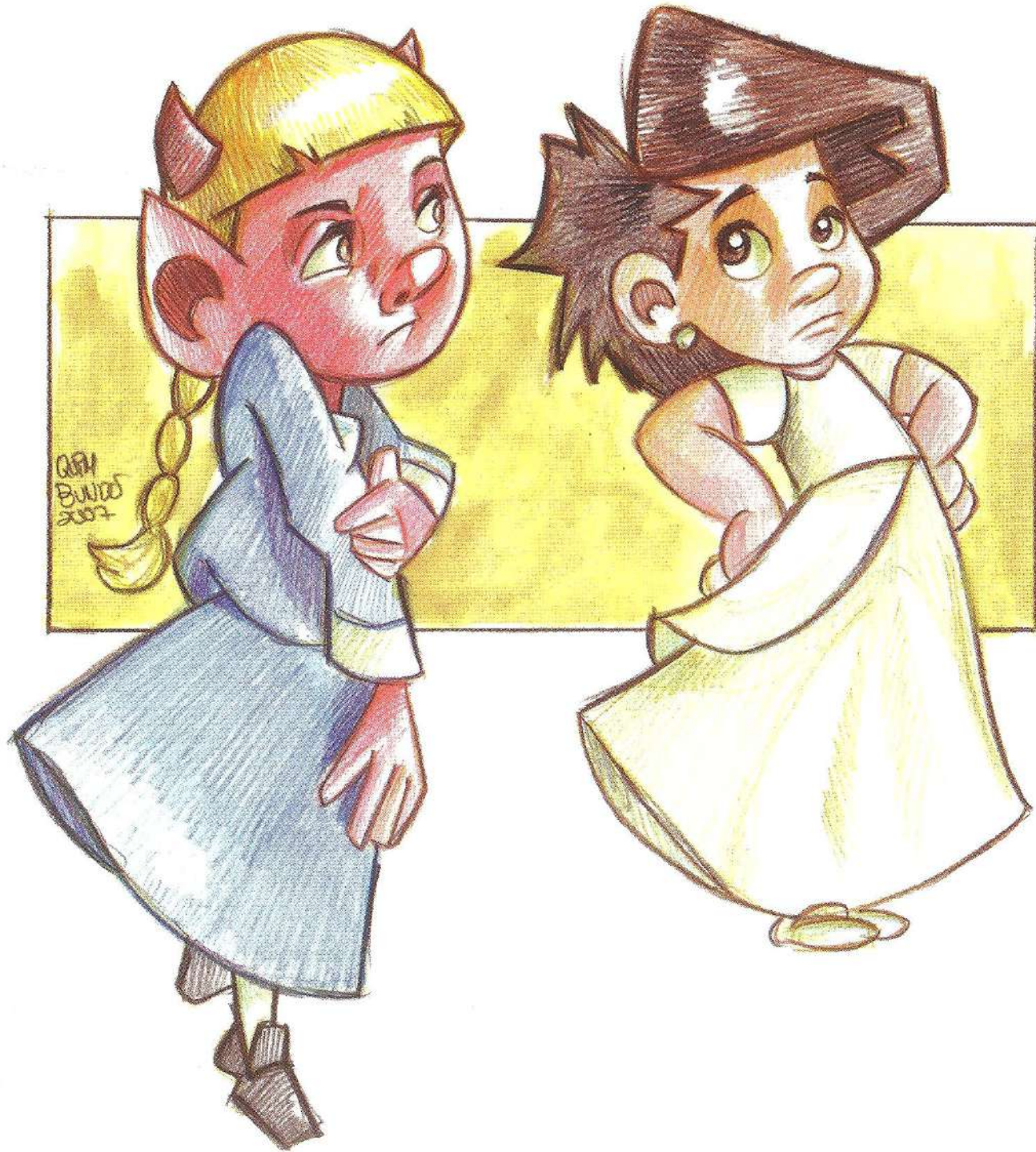
-Jo encara hi veig un problema... -era la Mar, una de les nenes de la colla, que estava tota moixa.

-Què? -van demanar tots alhora.

-Totes les colles tenen vestits a conjunt, que fan goig de veure. I, com ha dit abans el Lluís, nosaltres no tenim res que ens distingeixi, semblarem quatre arreplegats que ens hem colat a la plaça.

-Tens raó, no hi havia pensat. I si no anem ben conjuntats, no cal que fem la ballada -va reconèixer la Gisela, que fins llavors havia portat la veu cantant d'aquella colla d'infants.

-Això no us pot pas aturar, ara que heu arribat fins aquí -va exclamar una de les balladores de gitanes. Jo tinc una peça enorme a casa de roba

blanca, i som prou gent aquí per fer-ne faldilles, pantalons camises i mocadors per a tots vosaltres.

I, dit i fet, tan bon punt van portar aquella peça enorme de roba blanca va començar un tragí de cops de tisora, fil i agulla que no es va aturar fins ben entrada la matinada. Els uns prenien mides, els altres tallaven els trossos sota les indicacions de les modistes expertes, i un tercer grup cosia i cosia que no hi havia qui els aturés. Al cap d'un parell d'hores la vintena de nens i nenes ja tenien vestit a mida, a conjunt, radiant.

Però encara hi van trobar una pega.

–Ara anem ben vestits, però ni de lluny no lluïm com les altres colles, que porten uns uniformes acolorits i brillants. Voleu dir que no ens veiem una mica avorrits, tan blancs i polits?
–va tornar a qüestionar la Júlia.

–Home, ara el que no farem serà cosir uns altres vestits –va lamentar el Lluís. No tenim pas roba diferent, ni temps per fer-los.

–Espereu –va dir el gegantó dimoniet, sempre disposat a trobar solucions. Marxeu tots cap a casa, que heu de reposar per a la ballada de diumenge. Deixeu-nos fer a mi i a la meva

germaneta, i demà tindreu uns vestits de colors esclatants, que es veuran des de tota la plaça.

–Però com us ho fareu, tot sols? És una feinada!
–va exclamar la Gisela.

–No patiu per nosaltres. Només us demanem que ens porteu quatre pots ben grans de pintura de diferents colors. I ens ajudarà a pintar el Mixet, que està en deute amb vosaltres.

Efectivament, tots els balladors de gitanes van anar marxant cap a casa, i allà només hi va quedar la Nena. Tan de pressa com va poder, va anar estirant a terra, la una a tocar de l'altra, totes les camises, faldilles, pantalons i mocadors de roba blanca que havien fet aquella nit. Mentre ho acabava de preparar va arribar el seu germà, que havia anat a buscar el Mixet a casa dels barons. Un cop allà, van obrir els quatre pots. Llavors el gatet va anar posant una poteta en cadascuna de les pintures, i es va anar passejant amunt i avall sense parar per damunt de les peces de roba, per deixar-hi ben marcada la seva petjada. Quan el sol ja despuntava el Mixet acabava la seva feina. El que fins feia poques hores era un estol de roba blanca s'havia convertit en un tres i no res en un munt de vestits estampats

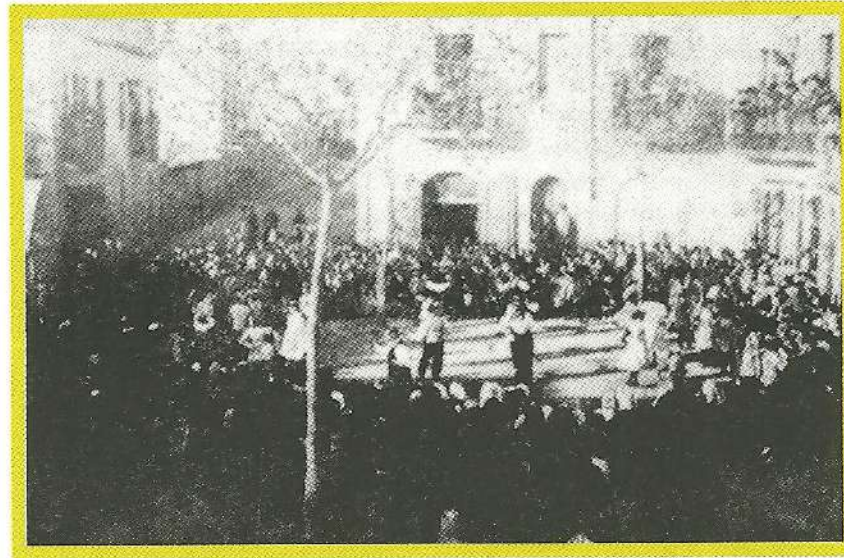
de coloraines. Llavors el Nen i la Nena van estendre cadascuna de les peces, perquè quedessin ben assecades i a punt per a la gran ballada.

L'endemà, a la plaça no hi cabia ni una agulla. Després del ball dels gegants, va arribar l'hora del passeig d'entrada, el ball de Caldes, en homenatge als picapedrers que havien deixat a Sant Vicenç el ball de gitanes. I quan la tenora de la cobla va insinuar la melodia del galop, aquella colla de menuts va obrir la comitiva de les gitanes, davant la sorpresa general, amb uns vestits que feien goig de veure i com si fes cent anys que les ballaven. Entre saltiró i saltiró, sota un mar de mocadors que semblaven dibuixar una suau onada damunt la plaça, aquell grup de nens i nenes encreuava mirades de satisfacció. I de tant en tant s'escapava alguna picada d'ullet cap al Mixet, que des de les altures dels braços de la geganta s'ho mirava amb un somriure burleta però satisfet. Convençut com estava el gatet que, sense voler-ho, havia fet feliç una colla d'amics i una mica més gran aquell ball de gitanes popular que, amb cent anys d'història, tenia el futur assegurat.

Ballada de gitanes a la Plaça de l'Ajuntament, 10 de febrer de 1907.

El ball de Gitanes de Sant Vicenç. La primera ballada va tenir lloc el 10 de febrer de 1907. Va arribar de la mà d'una colla de picapedrers de Caldes de Montbui que van convèncer un grup de noies santvicentines per dur-lo a terme. No es va tornar a ballar fins el 1918 i l'arrelament definitiu es produeix a partir del 1948, quan es va fundar l'Esbart Dansaire Santvicentí, que des del primer moment el va incorporar al seu repertori. La recuperació com a festa popular i ja de manera ininterrompuda es produeix el 7 de juny de 1992. Aquesta ballada popular té lloc per la segona Pasqua i la fan realitat uns 200 dansaries repartits

en una desena de colles. El ball comença amb el vals dels gegants, que dona pas al passeig d'entrada (ball de Caldes, en homenatge als picapedrers de Caldes de Montbui). Tot seguit s'inicia el galop d'entrada, que acaba amb la coronació de la núvia, i el galop de la coronació. Arriben, en acabat, els entremesos: el xotis, les catxutxes, les contradanses –amb la figura de l'estrella-, la jota, el vals-jota i el galop final, en què hi pot participar tothom. Es clou l'acte de nou amb el balls dels barons Castellet.

David Bricollé i Ibáñez

Nascut el 1970 a Sant Vicenç de Castellet, es va llicenciar en ciències de la informació. Treballa des del 1994 a la redacció del diari Regió7, del qual actualment és cap de la secció de Bages. Va ser un dels dos guionistes de l'espectacle "Castellet, memòria mil·lenària" en commemoració del mil·lenari del poble Sant Vicenç de Castellet.

Quim Bundó i Corral

Nascut a Sant Vicenç de Castellet el 1976, és diplomad en dibuix còmic, en autoedició i disseny gràfic i en disseny web. Ha realitzat treballs publicitaris, dissenys de webs i logotips per a múltiples empreses i organitzacions. També ha portat a terme quatre exposicions, tres d'elles dins del moviment "Art + Jove" de Sant Vicenç, i va aportar el seu dibuix a l'espectacle "Castellet, memòria mil·lenària" en commemoració del mil·lenari del poble Sant Vicenç de Castellet.